

Originalni naučni rad

Dostavljeno 14.4.2015, prihvaćeno za objavljivanje 9.12.2015.

Prof. dr. sc. Izet Pehlić

Univerzitet u Zenici, Islamski pedagoški fakultet
izet.pehlic@gmail.com

Doc. dr. sc. Anela Hasanagić

Internacionalni univerzitet u Sarajevu,
Faculty of Arts and Social Sciences
anela315@gmail.com

Mr. Emina Grabus

OŠ "Mak Dizdar" Zenica
emina.grabus@gmail.com

VALIDACIJA UPITNIKA KVALITETA INTEGRIRANOSTI PREDMETNOG U ŠKOLSKI KURIKULUM

Sažetak

Cilj ovog rada bila je validacija Upitnika kvaliteta integriranosti predmetnog u školski kurikulum. U tu svrhu obavljeno je ispitivanje stavova 200 nastavnika vjerona-uke i 200 nastavnika drugih osnovnoškolskih predmeta o kvalitetu integriranosti predmetnog u školski kurikulum, a sadržajno upitnik se naslanjao na implementaciju ISSA pedagoških standarda u nastavnom procesu. Prva verzija upitnika kvaliteta integriranosti predmetnog u školski kurikulum bila je sastavljena od devet subskala: Odgojni socijalni kontekst, Skriveni kurikulum kao pokazatelj stvarne integriranosti, Doprinos nastavnih predmeta razvoju integriranog školskog kurikulumuma, Okviri za izradu predmetnog kurikulumuma kao osnova za integriranje u školski kurikulum, Međupredmetna korelacija u funkciji implementacije integriranog kurikulumuma, Timski rad i inkluzija u funkciji razvoja integriranog kurikulumuma, Doprinos udžbenika integraciji kurikulumuma, Ocjenjivanje u funkciji razvijanja izvrsnosti kao segment evaluacije implementiranosti kurikulumuma, te Doprinos predmetnog kurikulumuma cjelovitom razvoju učenikove ličnosti. Upitnik se sastojao iz ukupno 118 ajtema. Analizom čestica koje pripadaju pojedinim faktorima, u rezultatima istraživanja došlo je do restrukture istraživačkog upitnika i izdvajanja novih faktora prema kojima je nastalo novih šest subskala: Doprinos predmetnog nastavnika razvoju integriranog školskog kurikulumuma, Sinergijsko djelovanje školskih faktora u razvoj integriranog školskog kurikulumuma, Fokusiranost predmetnog kurikulumuma na razvoj osobnosti učenika, Kvalitet odgojnog socijalnog konteksta, Zadovoljavanje posebnih

potreba učenika i Integracijski kvalitet udžbenika. Finalna verzija upitnika sastoji se iz 99 ajtema. Rezultati istraživanja su pokazali visoku pouzdanost na subskalama pojedinačno i visoku pouzdanost instrumenta u cijelosti, jer se pokazalo da Cronbach-alpha koeficijent za cijeli instrument iznosi 0.958.

Ključne riječi: integriranost, predmetni kurikulum, školski kurikulum, metrijske karakteristike mjernog instrumenta i validacija upitnika

Uvod

Integrirani kurikulum se zasniva na ljudskim karakteristikama učenika i u međuovisnosti je s njegovom prirodnom stvarnošću. Umjesto da dijeli spoznajni svijet na nastavne predmete, integrirani kurikulum prirodno uvodi učenike u obogaćeno okruženje i odražava kompleksnost života, te tako omogućuje cjeloviti kontekst za učenje i stimulira razvoj sposobnost povezivanja u rješavanju problema (Kovalik i Olsen, 1994).

Integrirani odgoj i obrazovanje nije novina, o čemu svjedoče veliki umovi proizašli iz integriranog odgoja i obrazovanja koji su ostavili trajan trag u ljudskoj historiji (Ibn Sina, Farabi, Ibn Rušd u islamskoj tradiciji ili Leonardo da Vinci u judeo-kršćanskoj tradiciji), koji su integrirano znanje pretočili u umjetnost (Pehlić & Grabus, 2014: 58–91).

Naučnom studijom „Osam godina studija“ Kilpatrick je već 1918. razvijala odgojno-obrazovni proces prema interesima studenata, a ne po disciplinarnim oblastima ili predmetima. Iako je ova studija dokumentovala prednosti integriranog odgoja i obrazovanja, ona je ostavila malo traga i na tradicionalnu strukturu obrazovanja u odvojenim akademskim disciplinama (Kilpatrick, 1918: 319–335; Kain, 1993: 312–331).

Novija istraživanja pokazuju mudrost integriranog poučavanja i ističu da je najsigurnije pohranjeno, te da je najlakše posegnuti za onim znanjem koje je spojeno u mrežu značenja, odnosno koje je istovremeno percipirano iz različitih spoznajnih uglova. Jane Rolan Martin (1995: 355–359) tvrdi da integrirani odgoj i obrazovanje omogućuju predmetni kurikulumi kroz iskustva različitih rasa, spolova i klasa, čime se kreiraju značajne spoznaje za svako dijete.

Istraživanja integriranog odgoja i obrazovanja (Pavlovski i dr., 1993; Lake, 1994; Slunjski, 2001) pokazuju da su učesnici ovog procesa ostvarili bolje rezultate na standardiziranim testovima od onih koji su bili

u tradicionalnoj strukturi obrazovanja po disciplinarnim područjima. Određenjem pojma i karakterizacijom integracije nastavnih sadržaja s različitih stajališta bavili su se mnogi autori, ali još uvijek nema jedinstvenog tumačenja interdisciplinarnog učenja i poučavanja, o čemu svjedoče različiti korišteni nazivi poput: interdisciplinarna nastava, integrirana nastava, integrirani kurikulum, tematska nastava, sinergistička nastava i dr. (Pavlovski i dr., 1993; Lake, 1994; Slunjski, 2001; Šefer, 2003; Klein, 2006: 10–18). Kao što ne postoji jedinstveni naziv za interdisciplinarno poučavanje, tako se i pojam interdisciplinarnan koristi u različitim edukativnim kontekstima i to kao koncept, metodologija, proces ili filozofija (Jacobs, 1989).

U pedagoškom smislu, pod pojmom interdisciplinarno/integrirano poučavanje misli se na proces izgradnje znanja u kojem se problem analizira kroz primjenu različitih disciplinarnih pristupa, što u konačnici omogućuje interdisciplinarno razumijevanje, integriranje znanja i razmišljanja (Klein, 2006). U interdisciplinarnom poučavanju, aktivnosti se planiraju iz perspektive učenika jer ”interdisciplinarni pristup učenju najbolje odgovara učenju u stvarnom životu koje integrira i povezuje različita područja razvoja te daje novu kvalitetu učenju” (Buljubašić-Kuzmanović, 2007: 148).

Pri interdisciplinarnoj obradi određene teme, problema ili procesa svjesno se primjenjuju sadržaji, principi, vrijednosti i jezik dva ili više nastavnih predmeta (Jacobs, 2007). Nivo integracije nastavnih sadržaja zavisi o specifičnostima sadržaja, planiranim ishodima i uzrastu učenika, a zavisno o planiranom može se provoditi od jednostavnijih do složenijih oblika (Cone, Werner i Cone, 2009). Najjednostavniji oblik integracije nastavnih sadržaja jeste model povezivanja koji se temelji na jednostranom umrežavanju sadržaja, vještina i koncepata jednog nastavnog predmeta s drugim (Pehlić & Grabus, 2013: 323-340).

Da bi integriranje predmetnih kurikuluma bilo moguće, potrebno je zadovoljiti određene principe pri samoj izradi školskih i predmetnih kurikuluma. Ti principi podrazumijevaju: jedinstvenost, obaveznost, dobrovoljnost, fleksibilnost, demokratičnost, decentralizaciju, znanstvenost, konzistentnost, koherentnost, autonomiju, multidisciplinarnost, horizontalnu i vertikalnu povezanost, pokretljivost i timski rad. Integrativnim poučavanjem nastavnici mogu osnažiti učeničke osnovne vještine kroz različite predmetne kurikulume uporedo ih poučavajući vještinama razmišljanja, tjelesnim, emocionalnim i socijalnim

vještinama. Tako je integrirani kurikulum moguće provesti na više načina: provedbom integriranog nastavnog plana i programa, školskim kurikulumom, timovima nastavnika unutar škole, zajedničkim periodičnim problemskim pitanjima.

Integrirani kurikulum naglašava međuzavisnost znanja i procesa poučavanja. Nastavnici koji žele provesti integrirani kurikulum treba da odražavaju svoje vrijednosti kroz priznavanje i korist od povezivanja s drugim predmetnim kurikulumima.

Johnson (1969; prema: Previšić, 2007) smatra da razvoj kurikuluma teče u dvije faze: iz kulturnog korpusa se odabiru sadržaji i slažu u kurikulumsku matricu s naznačenim prioritetima, strukturalnim odnosima i tipom ishoda učenja. Druga faza uključuje selekciju iz tih sadržaja za specifične kurikulume. Implementacija kurikuluma u instrukciju dosezanja ishoda učenja opisuje se kao implementacijski paket određenog (predmetnog) kurikuluma, dok se sami sadržaji kurikuluma prenose putem udžbenika. Sama instrukcija bitno se razlikuje od kurikuluma. Neki nastavnici su kompetentni u čitanju dobro formuliranog kurikuluma i sposobni su da izrade prikladan plan planiranja nastavnog kurikuluma, te ga integriraju u školski kurikulum. Pri tome, oni kroz svoj predmetni kurikulum uspješno odgovaraju na potrebe društva, zajednice, porodice i pojedinca (učenika) u skladu s ISSA pedagoškim standardima (Pehlić & Grabus, 2013).

Metod

Cilj ovog rada bila je validacija Upitnika kvaliteta integriranosti predmetnog u školski kurikulum. Istraživanjem je analizirana integriranost vjeronaučnog u školski kurikulum. Ispitani su stavovi 200 nastavnika vjeronauke i 200 nastavnika drugih osnovnoškolskih predmeta.

Istraživački upitnik integriranosti predmetnog u školski kurikulum nastao je iz teorijskih osnova integriranosti predmetnog u integralni osnovnoškolski kurikulum, a naslanjao se na implementaciju ISSA pedagoških standarda u nastavnom procesu.

Anketni upitnik sastojao se iz tri dijela. Prvi dio sastojao se od pitanja o spolu, godinama staža, nastavnom predmetu, školi, edukaciji o kurikulumskom pristupu planiranju i završenom školovanju. U drugom dijelu bili su zastupljeni ajtemi zatvorenog tipa na koje su ispitanici odgovarali zakruživanjem na skali likertovog tipa: uvijek, često, ponekad i nikad.

U trećem dijelu postavljena su tri pitanja otvorenog tipa koja su u upitnik stavljena s ciljem da se dobije jasnija slika o stavovima nastavnika o mogućnostima integracije predmetnog u integralni školski kurikulum.

Drugi dio prve verzije Upitnika kvaliteta integriranosti predmetnog u školski kurikulum sastavljen je od devet subskala: Odgojni socijalni kontekst (11 ajtema), Skriveni kurikulum kao pokazatelj stvarne integriranosti (15 ajtema), Doprinos nastavnih predmeta razvoju integriranog školskog kurikuluma (18 ajtema), Okviri za izradu predmetnog kurikuluma kao osnova za integriranje u školski kurikulum (19 ajtema), Međupredmetna korelacija u funkciji implementacije integriranog kurikuluma (12 ajtema), Timski rad i inkluzija u funkciji razvoja integriranog kurikuluma (17 ajtema), Doprinos udžbenika integraciji kurikuluma (4 ajtema), Ocjenjivanje u funkciji razvijanja izvrsnosti kao segment evaluacije implementiranosti kurikuluma (12 ajtema), te Doprinos predmetnog kurikuluma cjelovitom razvoju učenikove ličnosti (10 ajtema). Dakle, prva verzija upitnika sastojala se iz 118 ajtema raspoređenih u 9 subskala.

Zadatak ispitanika bio je da na skali samoprocjene od 1 do 4 procijeni u kojem se stepenu slaže s navedenom tvrdnjom (1. Nikad, 2. Ponekad, 3. Često, 4. Uvijek).

Rezultati

Kao što nalaže metodologija izrade radova koji se bave metrijskim karakteristikama instrumentarija (Fajgelj & Kosanović, 2001; Bukvić, 2007; Gregory, 2007; Fajgelj, 2009), u prvom redu nužno je bilo uraditi item analizu, odnosno provjeru valjanosti i pouzdanosti svake čestice (itema), na način da će se upitnik analizirati prema devet dimenzija za koje se smatra da mjeri.

Item analiza istraživačkog instrumenta pokazala je da u gotovo svakoj od subskala postoje itemi koji imaju niske item-total korelacije, kao i korigirane diskriminatorne valjanosti, te indekse pouzdanosti itema. Vodeći računa o ova tri kriterija instrument je skraćen i u konačnoj formi su ostavljeni samo itemi koji imaju item-total korelacije iznad 0.3 te koji imaju zadovoljavajuće indekse pouzdanosti i diskriminatornosti. Rezultat je sljedeći:

- u skali A – *Odgojni socijalni kontekst* iz konačne forme izbačeni itemi 4 i 5,

- u skali B – *Skriveni kurikulum kao pokazatelj stvarne integriranosti* izbačeni su itemi 1, 2, 3, 6, 7, 11, 14, 15,
- iz subskale C – *Doprinos nastavnih predmeta razvoju integriranog školskog kurikulumuma* izbačeni su itemi 6, 15 i i 17.
- iz subskale D – *Okviri za izradu predmetnog kurikulumuma kao osnova za integriranje u školski kurikulum* izbačeni su itemi 16 i 17,
- iz subskale E – *Međupredmetna korelacija u funkciji implementacije integriranog kurikulumuma* izbačen je item 5,
- iz subskale F – *Timski rad i inkluzija u funkciji razvoja integriranog kurikulumuma* izbačen je item 3,
- skala G – *Doprinos udžbenika integraciji kurikulumuma* ostala je u cijelosti jer svi itemi ispunjavaju navedene kriterije,
- skala H – *Ocjenjivanje u funkciji razvijanja izvrsnosti kao segment evaluacije implementiranosti kurikulumuma* skraćena je za item 10 i
- subskala I – *Doprinos predmetnog kurikulumuma cjelovitom razvoju učenikove ličnosti* ostala je izvorna u cijelosti.

Metrijske karakteristike konačne forme testa

Valjanost

Valjanost ovog mjernog instrumenta ispitana je kroz item analizu (analizu čestica) i kao konstruktna valjanost.

Analiza čestica: Valjanost samog testa zavisi, prije svega, o valjanosti samih čestica, te se u ovom kontekstu treba podsjetiti na item analizu u kojoj su date vrijednosti aritmetičkih sredina, standardnih devijacija i korigiranih i nekorigiranih korelacija svake čestice s ukupnim rezultatom. Ti rezultati ukazuju na zadovoljavajuću diskriminatornu valjanost, u konačnu formu testa su birani itemi čije su item-total korelacije iznad postavljenog kriterija 0.3 i u skladu su sa rezultatima dobivenim sličnim istraživanjima.

Konstruktna valjanost: Ovaj upitnik sastavljen je od devet subskala, te je u tu svrhu, da bi se provjerila konstruktna valjanost, bilo nužno uraditi faktorsku analizu svih čestica. Ekstrakcija faktora urađena je metodom glavnih komponenata, te nakon toga i varimax rotacijom. U prvom koraku, urađena je ekstrakcija metodom glavnih komponenata. Tom faktorskom analizom dobiveno je čak 25 faktora i 76,63 %

objašnjene varijance. Takva matrica je u određenoj mjeri nejasna za interpretaciju, te smo posegnuli za varimax rotacijom i analizom sa zadanim brojem faktora. U prvom pokušaju, broj faktora smo odredili s obzirom na broj subskala koji čine ovaj upitnik i s obzirom na pretpostavljeni broj predmeta mjerenja. Međutim, i takva matrica sa devet faktora bila je i dalje u određenoj mjeri nejasna za interpretaciju, te se posegnulo za dodatnim smanjivanjem broja faktora.

Optimalno rješenje bila je matrica sa 6 zadanih faktora i varimax rotacijom, gdje je postotak objašnjene varijance 43,66 %, i ta matrica izgleda kao u tabeli 1.

Tabela 1: Rotated Component Matrix^a

	Component					
	1	2	3	4	5	6
A1	-.019	-.147	.069	.251	-.309	.171
A2	-.275	.079	.199	.322	-.028	.063
A3	-.205	.096	.355	.314	-.171	-.093
A6	-.096	-.010	.362	.347	-.002	-.047
A7	.144	-.016	.048	.511	-.033	.015
A8	-.016	-.023	-.049	.487	-.037	.070
A9	.166	-.039	.022	.505	-.018	.104
A10	.095	-.015	.085	.481	.185	-.115
A11	.068	-.036	.242	.492	.096	.039
B4	.043	.304	.056	.196	.073	.153
B5	-.221	.495	.078	.020	.332	-.127
B8	-.002	.612	-.103	.076	.263	-.090
B9	.038	.666	.119	.074	-.018	.077
B10	-.100	.409	.235	.114	.192	-.111
B12	-.218	.404	.018	.360	.037	-.008
B13	-.206	.404	-.067	.334	.064	.378
C1	.109	.750	.050	-.003	.127	.041
C2	.270	.693	-.021	.046	.058	.089
C3	.148	.686	.128	.058	.338	.250
C4	.220	.714	.286	-.112	-.101	.012
C5	.264	.706	.131	-.101	-.155	-.008
C7	.269	.466	.393	.074	.026	-.253
C8	.332	.374	.089	.062	-.404	-.088
C9	.259	.350	-.002	.176	-.046	-.025
C10	.306	.203	.285	.150	-.268	-.045
C11	.317	.322	.155	.269	-.150	.020
C12	.306	.408	.111	.363	-.006	.278

C13	.028	.578	.124	.054	.103	.332
C17	.065	.451	-.038	.283	.214	-.095
C18	.228	.419	.114	-.016	.444	.079
D1	.521	.123	.008	.171	.435	.267
D2	.508	.281	.224	.002	.122	.338
D3	.493	.446	.032	-.105	.240	.205
D4	.565	.379	.009	-.047	.199	.200
D5	.421	.475	.215	-.150	.144	.056
D6	.550	.061	.236	-.038	-.251	-.043
D7	.480	.138	.275	.218	.057	-.248
D8	.418	.090	.200	.260	.161	.114
D9	.276	.204	.367	.328	.001	-.118
D10	.398	.010	.413	.332	-.047	-.047
D11	.418	.083	.398	.221	-.013	-.057
D12	.549	.069	.132	.314	-.139	-.006
D13	.452	.114	.190	.194	.185	.167
D14	.285	.024	-.003	.300	.441	.234
D15	.446	.221	.028	.460	.205	.013
D18	.454	.230	-.155	.317	.031	.111
D19	.527	.240	-.112	.367	-.067	.216
E1	.368	.058	.194	.371	-.413	.013
E2	.541	.068	.118	.206	.082	.258
E3	.405	-.061	.367	.362	.054	.247
E4	.400	.116	.103	.168	.388	.299
E6	.454	.170	.197	.272	.284	.055
E7	.500	.110	.400	.369	.089	.016
E8	.497	.123	.225	.247	.096	.173
E9	.474	.279	.101	.409	-.191	.221
E10	.371	.409	.231	.140	.067	.130
E11	.470	.289	.366	.098	-.100	.078
E12	.459	.451	.294	.067	-.025	.200
F1	.178	.181	.098	.050	.657	.104
F2	.234	.164	.277	.180	.618	.100
F4	.176	.081	.407	-.107	.426	.041
F5	.364	.047	-.019	-.096	.409	.079
F6	.020	-.046	.527	.246	.343	-.096
F7	.414	-.014	.261	.174	.462	-.058
F8	-.141	.091	-.005	-.003	.699	-.068
F9	-.225	.124	.191	.203	.641	-.131
F10	-.274	.268	.195	.165	.604	-.055
F11	.063	.275	.253	.264	.574	-.059
F12	.154	.025	.391	.141	.425	.178

F13	.131	.028	-.015	.056	.504	.205
F14	-.006	-.084	.086	.204	.668	.191
F15	.051	-.062	.190	.238	.540	.013
F16	.155	.117	.275	.135	.481	.069
F17	.072	.058	.348	.087	.511	.087
G1	.146	.398	.219	-.040	-.225	.526
G2	.128	.280	.019	.034	.017	.718
G3	.151	.143	.247	.215	.063	.676
G4	.053	.136	.209	.098	.059	.730
H1	.533	.040	.319	-.054	.203	.148
H2	.543	.146	.346	-.074	.132	.220
H3	.625	.023	.203	.047	.123	-.017
H4	.408	.135	.203	.063	.178	.171
H5	.073	.212	.196	.262	.400	.045
H6	.543	.125	.393	-.059	.268	.042
H7	.525	.213	.366	-.062	.047	.058
H8	.366	.320	.308	.063	.223	.118
H9	.531	.082	.516	.211	.320	-.081
H11	.178	.171	.322	.045	.568	-.003
H12	.371	.137	.055	.395	.239	-.038
I1	.088	.250	.403	-.024	.013	.107
I2	.120	.155	.232	-.141	-.392	.253
I3	.172	.159	.620	.119	.112	.250
I4	.327	.048	.539	.028	-.029	.299
I5	.298	.083	.529	.093	.129	.142
I6	.114	.099	.658	.235	-.091	.057
I7	.180	.108	.780	.178	.055	.089
I8	.144	-.157	.549	.410	.136	.186
I9	.168	.196	.665	.012	-.038	.196
I10	.072	-.231	.404	.332	-.030	.352

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a) Rotation converged in 11 iterations.

Matrica faktorske analize pokazuje da je vrlo jasna faktorska struktura latentnih dimenzija kompozita. Prvi faktor je zasićen skalom D, E, i dijelom H, odnosno itemi subskala *Okviri za izradu predmetnog kurikuluma kao osnove za integriranje u školski kurikulum* i *Međupredmetna korelacija u funkciji implementacije integriranog kurikuluma*, te većina itema subskale *Ocjenjivanje u funkciji razvijanja izvrsnosti kao segment evaluacije implementiranosti kurikuluma* objašnjavaju faktor 1.

Drugi faktor je faktor koji je zasićen itemima sadržanim u skalama B i C, to jeste skalama *Skriveni kurikulum kao pokazatelj stvarne integriranosti* i *Doprinos nastavnih predmeta razvoju integriranog školskog kurikulumima*.

Treći faktor u potpunosti je zasićen skalom I, odnosno *Doprinos predmetnog kurikulumu cjelovitom razvoju učenikove ličnosti*, četvrti skalom A – *Odgojni socijalni kontekst*, peti faktor u potpunosti obuhvata subskalu F – *Timski rad i inkluzija u funkciji razvoja integriranog kurikulumu*, ali i dva itema subskale H: H5 i H11, dok je šesti faktor zasićen skalom G.

Dakle, sve subskale osim subskale H – *Ocjenjivanje u funkciji razvijanja izvrsnosti kao segment evaluacije implementiranosti kurikulumu*, pokazuju, prema ovako urađenoj faktorskoj analizi, jednoobraznosti, odnosno pripadnost jednom te istom faktoru.

Iz tabele 1 vidljivo je da je struktura faktora značajno jasna, gdje uglavnom itemi jedne subskale pripadaju svi jednom faktoru, osim kod H, gdje itemi 5 i 11 pripadaju faktoru 5, a svi ostali itemi faktoru 1.

Analizom čestica koje pripadaju pojedinim faktorima, došli smo i do imenovanja novih faktora prema kojima su i urađene nove subskale, dakle, umjesto prethodnih 9 subskala, sada imamo 6 subskala sačinjenih od itema koji pripadaju tim latentnim dimenzijama. Tih 6 subskala su:

1. Doprinos predmetnog nastavnika razvoju integriranog školskog kurikulumu (D. Okviri za izradu predmetnog kurikulumu kao osnova za integriranje u školski kurikulum, E. Međupredmetna korelacija u funkciji implementacije integriranog kurikulumu, H. Ocjenjivanje u funkciji razvijanja izvrsnosti kao segment evaluacije implementiranosti kurikulumu osim itema 5 i 11),
2. Sinergijsko djelovanje školskih faktora u razvoju integriranog školskog kurikulumu (B. Skriveni kurikulum kao pokazatelj stvarne integriranosti, C. Doprinos nastavnih predmeta razvoju integriranog školskog kurikulumu),
3. Fokusiranost predmetnog kurikulumu na razvoj osobnosti učenika (I. Doprinos predmetnog kurikulumu cjelovitom razvoju učenikove ličnosti),
4. Kvalitet odgojnog socijalnog konteksta (A. Odgojni socijalni kontekst),

5. Zadovoljavanje posebnih potreba učenika (F. Timski rad i inkluzija u funkciji razvoja integriranog kurikuluma, H. Ocjenjivanje u funkciji razvijanja izvrsnosti kao segment evaluacije implementiranosti kurikuluma itemi 5 i 11) i
6. Integracijski kvalitet udžbenika (G. Doprinos udžbenika integraciji kurikuluma).

Objektivnost

Objektivnost ovog mjernog instrumenta u potpunosti je osigurana jednakim načinom ocjenjivanja, kao i jednakom uputom ispitanicima na početku upitnika.

Osjetljivost

Već kroz totalni raspon moguće je vidjeti da su minimalni rezultati na svim subskalama nešto viših vrijednosti, dok je maksimalna vrijednost ujedno i teoretska vrijednost. Samim tim i aritmetičke sredine pomjerene su prema višim vrijednostima za sve subskale. Analiza nagnutosti krivulje, kao i njene kurtičnosti zapravo govori u prilog tome da su distribucije svih subskala negativno asimetrične, ali da ta asimetrija nije toliko visoka da se rezultati dobiveni ovim upitnikom ne bi mogli koristiti u daljnim parametrijskim obradama podataka. Zaključno se jedino može reći da je upitnik više diskriminatoran za područje nižih vrijednosti. Također, važno je istaknuti da je kod posljednjeg faktora, Integracijski kvalitet udžbenika kurtičnost distribucije iznad -1, što govori o tome da je distribucija značajno platikurtična.

Tabela 2: Osjetljivost na subskalama

	N	Min.	Max	Mean	Std. Dev.	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
Doprinos predmetnog nastavnika razvoju integriranog školskog kurikuluma	400	83.00	148.00	116.455	14.1479	-.114	.122	-.558	.243

Sinergijsko djelovanje školskih faktora u razvoju integriranog školskog kurikulumuma	400	36.00	84.00	62.9800	8.66558	-.315	.122	-.146	.243
Fokusiranost predmetnog kurikulumuma na razvoj osobnosti učenika	400	23.00	40.00	34.4200	4.16256	-.312	.122	-.899	.243
Kvalitet odgojnog socijalnog konteksta	400	23.00	36.00	31.0100	2.91567	-.276	.122	-.064	.243
Zadovoljavanje posebnih potreba učenika	400	34.00	72.00	56.1175	7.16988	-.265	.122	-.192	.243
Integracijski kvalitet udžbenika	400	7.00	16.00	12.5225	2.55162	-.086	.122	-1.033	.243

Da bi se utvrdilo u kojoj mjeri pojedini subttestovi zahvataju zasebne koncepte, odnosno u kojoj mjeri imaju zajednički predmet mjerenja, izračunate su povezanosti među rezultatima svih subskala i ti rezultati su prikazani u tabeli 3.

Tabela 3: Korelacijska matrica

	1	2	3	4	5	6
1	1	.620**	.609**	.340**	.804**	.454**
2	.620**	1	.370**	.166**	.503**	.412**
3	.609**	.370**	1	.343**	.592**	.420**
4	.340**	.166**	.343**	1	.214**	.106°
5	.804**	.503**	.592**	.214**	1	.299**
6	.454**	.412**	.420**	.106°	.299**	1

LEGENDA:

1. Doprinos predmetnog nastavnika razvoju integriranog školskog kurikulumuma
2. Sinergijsko djelovanje školskih faktora u razvoju integriranog školskog kurikulumuma
3. Fokusiranost predmetnog kurikulumuma na razvoj osobnosti učenika
4. Kvalitet odgojnog socijalnog konteksta
5. Zadovoljavanje posebnih potreba učenika
6. Integracijski kvalitet udžbenika

Kao što je vidljivo iz tabele 3, postoje visoke korelacije između pojedinih subskala, što govori u prilog tome da se se područja mjerenja svake subskale međusobno preklapaju, odnosno da imaju zajedničku varijancu, da dijele predmet mjerenja.

Pouzdanost

Pouzdanost ovog instrumenta ispitana je kao pouzdanost tipa unutrašnje konzistencije, i to kao Cronbach-alpha koeficijent, koji je kako navodi Fajgelj (2001), jedan od najrasprostranjenije korištenih koeficijenata pouzdanosti. Ti indeksi pouzdanosti prikazani su u donjoj tabeli za svaku subskalu pojedinačno, kao i za instrument u cijelosti.

Tabela 4: Koeficijent pouzdanosti subskala

Subskala	Cronbach-alpha
Doprinos predmetnog nastavnika razvoju integriranog školskog kurikulumu	0.930
Sinergijsko djelovanje školskih faktora u razvoju integriranog školskog kurikulumu	0.863
Fokusiranost predmetnog kurikulumu na razvoj osobnosti učenika	0.850
Kvalitet odgojnog socijalnog konteksta	0.725
Zadovoljavanje posebnih potreba učenika	0.863
Integracijski kvalitet udžbenika	0.851
Upitnik u cijelosti	0.958

Kao što se vidi iz tabele 4, koeficijenti pouzdanosti su visoki. Kod svih faktora osim za četvrti, u potpunosti odgovaraju kriteriju od 0.8. Jedino je za faktor Kvalitet socijalnog konteksta nešto ispod kriterijuma 0.8. Pretpostavljamo da bi dodavanjem dodatnih itema pouzdanosti i ove dvije subskale bila nešto veća, ali bi onda i upitnik u cijelosti imao značajno više itema, što bi produžilo vrijeme popunjavanja, a što smatramo da u ovim okolnostima nije opravdano. S obzirom na to da su sve ostale subskale iznad postavljenog kriterija i da je pouzdanost cijelog instrumenta visoka, smatramo da je sasvim opravdano instrument ostaviti u ovoj skraćenoj verziji.

Zaključak

Implementiranost ISSA pedagoških standarda u nastavi pokazala se dobro izabranim okvirom za istraživanje integriranosti predmetnog u školski kurikulum.

Upitnik kvaliteta integriranosti predmetnog u školski kurikulum, koji je na početku sastavljen od devet subskala, prema rezultatima validacijskog procesa u konačnici strukturiran je od 6 subskala: Doprinos predmetnog nastavnika razvoju integriranog školskog kurikuluma, Sinergijsko djelovanje školskih faktora u razvoju integriranog školskog kurikuluma, Fokusiranost predmetnog kurikuluma na razvoj osobnosti učenika, Kvalitet odgojnog socijalnog konteksta, Zadovoljavanje posebnih potreba učenika i Integracijski kvalitet udžbenika. Sastoji se od ukupno 99 ajtema distribuiranih u 6 subskala.

Rezultati validacije Upitnika kvaliteta integriranosti predmetnog u školski kurikulum pokazali su da je upitnik više diskriminatoran za područje nižih vrijednosti.

Cronbachov alpha koeficijent pouzdanosti subskale Doprinos predmetnog nastavnika razvoju integriranog školskog kurikuluma je $\alpha = 0.930$, subskale Sinergijsko djelovanje školskih faktora u razvoju integriranog školskog kurikuluma $\alpha = 0.863$, subskale Fokusiranost predmetnog kurikuluma na razvoj osobnosti učenika $\alpha = 0.850$, subskale Kvalitet odgojnog socijalnog konteksta $\alpha = 0.725$, subskale Zadovoljavanje posebnih potreba učenika $\alpha = 0.863$, te subskale Integracijski kvalitet udžbenika $\alpha = 0.851$. Konačno, dobijeni Cronbachov alpha koeficijent pouzdanosti za upitnik u cijelosti ukazao je da konstruirani Upitnik kvaliteta integriranosti predmetnog u školski kurikulum ima izrazito visoki stepen pouzdanosti ($\alpha=0,958$), što ukazuje da je riječ o izrazito homogenom instrumentu, čije su tvrdnje u visokom stepenu međusobne povezanosti.

Literatura

- Bukvić, A. (2007) *Načela izrade psiholoških testova*, Beograd: Zavod za udžbenike.
- Buljubašić-Kuzmanović, V. (2007) Studentska prosudba učinkovitosti integrativnog učenja, *Odgojne znanosti*, 9(2), str. 147-160.
- Cone, T.P., Werner, P., & Cone, S.L. (2009) *Interdisciplinary elementary physical education*, (2nd ed.). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Fajgelj, S. & Kosanović, B. (2001) Nova i stara aitem analiza - poređenje, *Psihologija*, 34 (1-2), 83-110
- Fajgelj, S. (2009) *Psihometrija: metod i teorija psihološkog merenja (III dopunjeno izdanje)*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
- Gregory, R.J. (2007) *Psychological Testing: History, Principles, and Applications (5thed.)*. Boston: Pearson Education.
- Jacobs, H.H. (1989) *Interdisciplinary Curriculum: Design and Implementation*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Kain, Daniel L. (1993) Cabbages--and Kings: Research Directions in Integrated/ Interdisciplinary Curriculum. *The Journal of Educational Thought*, 27, 3 (December 1993): pp. 312–331.
- Kilpatrick, W. H. (1918) The project method. in: *Teachers college record (New York)*, vol. XIX, no. 4, pp. 319–335.
- Klein, J. T. (2006) A platform for a shared discourse of interdisciplinary education. *Journal of Social Science Education*, 5(2), 10–18.
- Kovalik, S., Olsen, K. D. (1994) *Integrated thematic instruction: The model*. Kent, WA: Susan Kovalik, & Associates.
- Lake, K. (1994) *Integrated curriculum, School improvement research series*. Portland: Northwest Regional Educational Laboratory.
- Martin, Jane Roland (1995) A Philosophy of Education for the Year 2000. *Phi Delta Kappan*, 76, 5 (January 1995) pp. 355–359.
- Pavlovski T., Ivković, J., Mihajlović, M. & Dišović, S. (1993). *Tematsko planiranje u dječijem vrtiću*, Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju, Filozofski fakultet.
- Pehlić, I. & Grabus, E. (2013) Kvalitet integriranosti vjeronaučnog kurikuluma u osnovnoškolski kurikulum, u: *Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta Univerziteta u Zenici*, decembar 2013, Godište 11, br. 11, str. 323–340, Zenica: Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici.
- Pehlić, I., Grabus, E. (2014) Kvalitet integriranosti Islamske vjeronauke u školski odgojni kontekst, u: *Context: Časopis za interdisciplinarne studije*, 1: 1, str. 58–91, Sarajevo: Centar za napredne studije.
- Previšić, V. (2007) *Kurikulum*. Zagreb: Školska knjiga.
- Šefer, J. (2003) Pristupi tematskoj nastavi, u: *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, br. 35 (79-94) Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Slunjski, E. (2001) *Integrirani predškolski kurikulum – rad djece na projektima*. Zagreb: Mali profesor d.o.o.

Prilog 1:**UPITNIK KVALITETA INTEGRIRANOSTI
PREDMETNOG U ŠKOLSKI KURIKULUM**

(Pehlić, I., Hasanagić, A. & Grabus, E., 2015)

Poštovani nastavnici i nastavnice, pred vama se nalazi anketni upitnik kojim želimo ispitati integriranost osnovnoškolskog kurikuluma. Anonimnost je zagarantovana.

Molimo vas za iskrenost i malo vremena u popunjavanju ankete koja slijedi.

1. Spol: 1. Muški 2. Ženski
2. Godine staža: 1. 1-5 godina 2. 5-10 godina 3. više od 10 godina
3. Predmet koji predajem: _____
4. Škola u kojoj radim je: a) gradska b) prigradska c) seoska
5. Educirao-la sam se o kurikularnom pristupu planiranja učešćem na seminaru. DA NE
6. Naziv seminara i organizator je:
(Odgovarate samo ukoliko ste na peto pitanje odgovorili sa DA)

7. Kurikularni pristup planiranja mi je poznat zahvaljujući samoedukaciji. DA NE
8. S kurikularnim pristupom planiranju upoznat sam tokom studiranja. DA NE
9. Stručna sprema: 1. SSS 2. VŠS 3. VSS 4. magistar i doktor nauka

Molimo Vas da pažljivo pročitate tvrdnje koje slijede u tabeli, razmislite o njima i kao odgovor odaberete jedan od ponuđenih četiri nivoa slaganja s tvrdnjom. Odgovarate stavljanjem znaka X ispod broja koji najbliže odgovara Vašem stavu o tvrdnji.

Brojevi označavaju: 1) Nikad, 2) Ponekad, 3) Često, 4) Uvijek

Br.	Tvrdnje	1	2	3	4
I	Doprinos predmetnog nastavnika razvoju integriranog školskog kurikulumu				
1.	Pedagoška služba škole daje indikacije o onom što bi bilo poželjno da uđe u sastav kurikulumu.	1	2	3	4
2.	Pri planiranju imam kurikulumni pristup.	1	2	3	4
3.	Kurikulum je ciljno-usmjereni pristup koji služi za optimalno ostvarivanje procesa učenja.	1	2	3	4
4.	Zadaci koje postavljam pri izradi kurikulumu su dovoljno široki da mogu uključiti sve rezultate učenja i primjereni su učenicima u odgovarajućoj intelektualnoj i starosnoj dobi.	1	2	3	4
5.	Postavljene zadatke učenici mogu ostvariti s obzirom na svoj stupanj razvoja i raspoložive resurse.	1	2	3	4
6.	Prilikom planiranja nastavne jedinice određujem ciljeve koje trebam postići.	1	2	3	4
7.	Određujem kognitivne, afektivne i psihomotorne ciljeve za svaku nastavnu jedinicu.	1	2	3	4
8.	Postavljeni ciljevi se mogu lahko mjeriti prema ishodima učenja.	1	2	3	4
9.	Sakupljene ciljeve raspoređujem tako da jasno vidim kojoj vrsti ponašanja i sadržajnim grupama pripadaju.	1	2	3	4
10.	Za ostvarenja ciljeva organizujem njima primjeren proces poučavanja.	1	2	3	4
11.	Sve što ulazi u moj kurikulum je dobro oblikovano i promišljeno.	1	2	3	4
12.	Nastojim da znanje ne dijelim u posebne odjeljke već da ga nadopunjujem različitim aktivnostima.	1	2	3	4
13.	Opseg kurikulumu postepeno povećavam na višim nivoima školovanja.	1	2	3	4
14.	Pri izradi kurikulumu pojavljuje se sukob alternativa vezanih za oblikovanje i razmatranje niza različitih mogućnosti, gledišta, problema i rješenja.	1	2	3	4
15.	Kurikulum izrađujem nakon rasprave u kojoj su razmotrene sve mogućnosti i pronađena najbolja rješenja.	1	2	3	4
16.	Prilikom planiranja vodim računa o vremenskoj poredanosti iskustava učenja.	1	2	3	4
17.	Nastojim postaviti opsežne ciljeve i svrhe prilikom planiranja.	1	2	3	4
18.	Svojim kurikulumom nastojim ostvariti jaku vezu između teorije i prakse.	1	2	3	4
19.	Kurikulumski pristup mi omogućuje rad na projektima u kojima se integriraju spoznaje različitih naučnih oblasti.	1	2	3	4
20.	Korelacijom mogu ostvariti povezanost sa svim školskim predmetima.	1	2	3	4
21.	Najlakše ostvarujem međupredmetnu korelaciju s nacionalnom grupom predmeta.	1	2	3	4
22.	Međupredmetnu korelaciju najlakše ostvarujem s društvenim znanostima.	1	2	3	4
23.	Novi sadržaji i vještine se mogu lahko uklopiti u okvire kurikulumu, npr. razne multidisciplinarnе i interdisciplinarnе mogućnosti.	1	2	3	4
24.	Nastojim svoje predmetno područje povezati s drugim područjima kako bi se stopila u široko područje proučavanja.	1	2	3	4
25.	Predmet koji predajem mi dopušta elastičnost i raznolikost na razini škole.	1	2	3	4
26.	Kurikulumni pristup omogućuje unošenje novih sadržaja koji će odgovarati trenutnim i budućim potrebama društva.	1	2	3	4
27.	Zajednički kurikulum je poželjan i dostižan.	1	2	3	4

28.	Sarađujem sa kolegama radi unapređenja rada sa djecom i njihovim porodicama.	1	2	3	4
29.	Ocjenjivanje nastavnika daje snažan podsticaj dobrom planiranju.	1	2	3	4
30.	U mom radu ocjenjuje se ponašanje u razredu i izvan njega, ponašanje u timskom radu, ponašanja učenika, rezultati učenika.	1	2	3	4
31.	Razmišljam o urađenom kurikulumu i nastojim ga popraviti.	1	2	3	4
32.	Dobro urađen plan i program primjenjujem više godina.	1	2	3	4
33.	Redovno procjenjujem i unapređujem kvalitet i učinkovitost svog rada.	1	2	3	4
34.	Na kraju školske godine vršimo evaluaciju planiranog na nivou stručnog.	1	2	3	4
35.	Važnu ulogu u poboljšanju kurikulumu imaju procjene učenika o njemu.	1	2	3	4
36.	U svom radu nastojim osigurati što veću podudarnost između pisanja, poučavanja i testiranja kurikulumu.	1	2	3	4
37.	Menadžment škole ocjenjuje doprinos mog predmetnog kurikulumu u ostvarenju školskog kurikulumu.	1	2	3	4
II Sinergijsko djelovanje školskih faktora u razvoju integriranog školskog kurikulumu					
38.	U školi imam obezbijeđen adekvatan prostor za realizaciju planiranog.				
39.	Nabavka nastavnih sredstava se jednako raspodjeljuju na sve Aktive unutar škole.	1	2	3	4
40.	Menadžment škole doprinosi usavršavanju mog kurikulumu.	1	2	3	4
41.	Vrijeme za realizaciju mog kurikulumu se određuje prilikom izrade školskog rasporeda sati.	1	2	3	4
42.	U školskom rasporedu moji sati su prvi.	1	2	3	4
43.	Menadžment škole me redovno šalje na edukativne seminare.	1	2	3	4
44.	Potpuno sam uključen-a u aktivnosti vezane za poboljšanje rada škole.	1	2	3	4
45.	Svi Aktivni se uključuju u izradu školskog kurikulumu.	1	2	3	4
46.	Pri izradi školskog kurikulumu određuju se teme oko kojih planiraju svi Aktivni.	1	2	3	4
47.	Pri izradi školskog kurikulumu vrše se dogovori među Aktivima.	1	2	3	4
48.	Školski kurikulum čine predmeti koji se poučavaju.	1	2	3	4
49.	Moj kurikulum je sastavni dio školskog kurikulumu.	1	2	3	4
50.	Jedna od namjera predmetnih kurikulumu je stvaranje kod učenika što cjelovitije slike o svijetu u kojem žive.	1	2	3	4
51.	Cilj mog predmetnog kurikulumu je da učenici steknu sposobnost rješavanja problema, primjene i procjene znanja, usvoje odgovarajući fond znanja i izgrade pozitivan odnos prema intelektualnoj aktivnosti.	1	2	3	4
52.	Kroz realizaciju mog predmetnog kurikulumu učenici mogu dobiti pomoć pri izboru zanimanja.	1	2	3	4
53.	Moj predmetni kurikulum doprinosi razumijevanju među ljudima, enkulturaciji, moralnom i etičkom kodeksu.	1	2	3	4
54.	Moj predmetni kurikulum doprinosi razvijanju svijesti o sebi i samorazvoju ličnosti.	1	2	3	4
55.	Okvir za kurikulum je skupina međusobno povezanih predmeta.	1	2	3	4
56.	Pri izradi predmetnog kurikulumu članovi Aktiva iznose svoja vjerovanja, stavove i zamisli.	1	2	3	4
57.	Zajedničko planiranje zahtijeva mnogo vremena.	1	2	3	4
58.	Postoji saradnja između Aktiva i članova unutar Aktiva u razmatranju trenutnog stanja i onog što je moguće.	1	2	3	4

59.	Pri izradi predmetnog kurikuluma dogovaram se članovima srodnih Aktiva radi potpunijeg pristupa određenoj temi.	1	2	3	4
III Fokuseranost predmetnog kurikuluma na razvoj osobnosti učenika					
60.	Zastupam i ličnim primjerom promoviram vrijednosti i ponašanja koja podržavaju ljudska prava, socijalnu inkluziju, zaštitu prava manjina i temeljne vrijednosti demokratskog društva.	1	2	3	4
61.	Uvažavam raznolikosti i potičem na poštivanje i uvažavanje.	1	2	3	4
62.	U kurikulum uvrštavam trenutno aktualne teme.	1	2	3	4
63.	Moj predmetni kurikulum dozvoljava razvijanje spoznajno-kognitivnih sposobnosti učenika.	1	2	3	4
64.	Moj predmetni kurikulum dozvoljava razvijanje motivacijskih sposobnosti učenika.	1	2	3	4
65.	Moj predmetni kurikulum omogućuje razvijanje estetskih sposobnosti učenika.	1	2	3	4
66.	Moj predmetni kurikulum omogućuje emocionalni razvoj učenika.	1	2	3	4
67.	Moj predmetni kurikulum omogućuje tjelesno-motorni razvoj učenika.	1	2	3	4
68.	Moj predmetni kurikulum omogućuje moralno-etički razvoj učenika.	1	2	3	4
69.	Moj predmetni kurikulum omogućuje praktično-tehnički razvoj učenika.	1	2	3	4
IV Kvalitet odgojnog socijalnog konteksta					
70.	Da bi posao bio valjano obavljen, potrebno je unaprijed planirati i projektovati zanimljivo okruženje za učenje.	1	2	3	4
71.	U mom planiranju važnu ulogu imaju društvene i kulturne norme i očekivanja.	1	2	3	4
72.	Uočavanje stvarne potrebe u odgojno-obrazovnom procesu je važno radi dogovora o zajedničkim vrijednostima i međusobnoj potpori.	1	2	3	4
73.	Nastavni sadržaj nastojim prilikom planiranja pretvoriti u obrazovno dobro uz pomoć adekvatnih didaktičkih pomagala i životnih primjera.	1	2	3	4
74.	Svoju nastavu osmišljam u podsticajnom okruženju tako da mogu djelotvorno postizati pedagoške rezultate.	1	2	3	4
75.	Imam važnu ulogu u određivanju i kreiranju onog što učenici imaju priliku naučiti.	1	2	3	4
76.	Nastojim kreirati sigurno, podsticajno i inkluzivno okruženje za učenje.	1	2	3	4
77.	Kreiram i implementiram različite strategije kako bih potaknuo-la inovativnost, kreativnost, samostalno istraživanje unutar pojedinih i među različitim područjima.	1	2	3	4
78.	Kreiram sredinu za učenje u kojoj svi učenici mogu učiti shodno svojim interesima i potrebama.	1	2	3	4
V Zadovoljavanje posebnih potreba učenika					
79.	Učenici imaju malo prilika za sudjelovanje u odlučivanju o kurikulumu.	1	2	3	4
80.	Učenici se sa mnom dogovaraju o nastavnim metodama koje bi mogle udovoljiti potrebe svih učenika.	1	2	3	4
81.	Nastojim svojim kurikulumom podsticati jednakost među spolovima.	1	2	3	4
82.	Učenici prilaze jednako ozbiljno mom predmetu kao i ostalim predmetima.	1	2	3	4
83.	Dozvoljavam da učenici sa mnom pregovaraju o vrstama ocjenjivanja koje bi se mogle primijeniti.	1	2	3	4
84.	Nastojim da uočim reakcije koje učenici pokazuju na različita područja kurikulumu.	1	2	3	4
85.	Razvijam empatiju i dobar odnos sa učenicima.	1	2	3	4
86.	Kroz svoj kurikulum nastojim obraditi pitanja bitna za budućnost učenika.	1	2	3	4

87.	Nastojim kurikulum učiniti pristupačnim svim učenicima.	1	2	3	4
88.	Na temelju sustavnog praćenja i procjenjivanja napretka učenika kreiram planove koji se temelje na zvaničnom kurikulumu, ciljevima i individualnim potrebama učenika.	1	2	3	4
89.	Pružam učenicima mogućnost da uče na temeljima vlastitih iskustava.	1	2	3	4
90.	Prilikom planiranja vodim računa o djeci s posebnim potrebama, tj imam inkluzivni pristup.	1	2	3	4
91.	Lahko se prilagođavam novim prilikama i potrebama učenika.	1	2	3	4
92.	Promjene u svom kurikulumu unosim nakon evaluacije dosadašnjeg rada.	1	2	3	4
93.	Dozvoljavam učenicima da timskim radom istražuju određene teme.	1	2	3	4
94.	Prilikom organizovanja timskog rada dozvoljavam i podstičem podjelu uloga shodno interesima i sposobnostima učenika.	1	2	3	4
95.	Nastojim sačuvati privatnost svoje nastave i svoje ustaljene postupke.	1	2	3	4
96.	U svom radu nastojim osigurati što veću podudarnost između pisanja, poučavanja i testiranja kurikuluma.	1	2	3	4
VI	Integracijski kvalitet udžbenika				
97.	Školski udžbenici mog predmeta odgovaraju odobrenom planu i programu.	1	2	3	4
98.	Udžbenici za moj predmet su prilagođeni potrebama učenika.	1	2	3	4
99.	Udžbenici za moj predmet podstiču na međupredmetnu korelaciju.	1	2	3	4
100.	Školski udžbenici koje koristim u nastavi su aktuelni i zanimljivi učenicima.	1	2	3	4

Molimo Vas da na osnovu svoga nastavničkog iskustva date odgovore na pitanja koja slijede.

1. Kurikulumski pristup mi omogućuje češće ostvarivanje korelacije sa sljedećim predmetima:

.....

.....

2. Navedite razred, predmet i temu kojom ostvarujete korelaciju.

.....

.....

3. Ukoliko učestvujete ili ste učestvovali u školskim projektima, navedite koji su to projekti i s kojim naučnim oblastima su povezani.

.....

.....

Hvala na saradnji!

Izet Pehlić
Anela Hasanagić
Emina Grabus

VALIDATION OF THE QUESTIONNAIRE OF THE QUALITY OF INTEGRATION OF A SUBJECT INTO THE SCHOOL CURRICULUM

Abstract

The aim of this study was to validate the questionnaire of the quality of integration of a subject into the school curriculum. For this purpose, 200 teachers of Religious education and 200 teachers of other elementary school subjects were examined in a survey on the quality of integration of a subject into the school curriculum, and the content of the questionnaire was leaning against the implementation of the ISSA pedagogical standards in teaching process. The first version of the questionnaire of the quality of integration into the school curriculum was composed of nine subscales: Educational social context, Hidden curriculum as an indicator of the actual integration, Contribution of school subjects to the development of an integrated school curriculum, Frameworks for creating a subject curriculum as a basis for the integration into the school curriculum, Inter-subject correlation as a function of the integrated curriculum, Teamwork and inclusion in the function of the development of an integrated curriculum, Contribution of textbooks to the integration of curriculum, Assessment in order to develop excellence as the segment of evaluation of the implementation of the curriculum, and Contribution of the subject curriculum to the overall development of the student's personality. The questionnaire consisted of a total of 118 items. The analysis of particles belonging to certain factors, in the results of the survey, lead to a restructure of the research questionnaire and the allocation of new factors which resulted in creating new 6 subscales: The contribution of a subject teacher to the development of an integrated school curriculum, Synergistic impact of school factors on the development of an integrated school curriculum, The focus of a subject curriculum on the personality development of students, The Quality of educational social context, Meeting the special needs of students and Integration quality of a textbook. The final version of the questionnaire consisted of 99 items. The results showed high reliability on the subscales individually and high reliability of the instrument in its entirety, because it showed that Cronbach alpha coefficient for the entire instrument is 0.958.

Keywords: integration, subject curriculum, school curriculum, the metric characteristics for measuring instruments and validation of a questionnaire

د. عزت بھلیتیش, د. آنلہ حسناغیتش, م. أمينة غرابس

التحقق من مصداقية استبيان جودة الارتباط بين منهج المادة الدراسية والمنهج المدرسي

الخلاصة

يهدف هذا البحث إلى إثبات مصداقية جودة الارتباط بين منهج المواد الدراسية والمنهج المدرسي. ولهذا الهدف طُبّق استبيان على استجاب 200 معلم لعلم الدين و200 معلم للمواد الدراسية العامة في جودة المنهج، ولقياس ارتباط منهج المواد الدراسية بالمنهج المدرسي. وُجِي الاستبيان على تطبيق الأسس التربوية المرسومة في عملية التعليم. وكانت الصورة الأولية للاستبيان تحتوي على تسعة عناصر، وهي: السياق الاجتماعي التربوي، المقايسة للمنهج الداخلي كدليل حقيقي للارتباط، ومساهمة المواد الدراسية في المنهج المدرسي الموحد، تفاعل المواد في تطبيق المنهج الموحد، دور العمل الجماعي والارتباط في تنمية المنهج الموحد، ومساهمة الكتاب المدرسي في توحيد المنهج، التقييم في تنمية التميز في تقييم تطبيق الخطة، مساهمة منهج المواد الدراسية في تنمية شخصية الطالب. وهذه النسخة تحتوي على 118 بنداً. وبعد التحليل لبعض العناصر، حصل توزيع جديد لخطة الاستبيان ووضعت ستة عناصر جديدة للتقييم، وهي: إسهام معلم المادة الدراسية في بناء المنهج الموحد، التفاعل المشترك بين العناصر المدرسية، وتأثير منهج المادة الدراسية في تنمية شخصية الطالب، وجود المحيط الاجتماعي التربوي، وتلبية الحاجات الخاصة للطالب، وجود الكتب المدرسية. والصورة النهائية للاستبيان جاءت في 99 بنداً. وأظهر البحث ثقة عالية في أداة الاستبيان لأن درجة ألفا كرونباخ القياسية Cronbach-alpha هي 0.958.

الكلمات الأساسية: الارتباط، المنهج، المنهج المدرسي، خصائص أداة القياس، مصداقية الاستبيان.